

Feldmár Sándor

A fénykép 1937-ben készült Dunaszerdahelyen. Én vagyok rajta huszonkét évesen, mielőtt bevonultam katonának. A fényképet Otto Brunner, a helyi fényképész készítette. Brunner úr volt az egyetlen fényképész Dunaszerdahelyen a második világháború előtt. Zsidó származású volt. Stúdióját a házában nyitotta, a ház közel esett az állomáshoz. Emlékszem, hogy a fényképezőgépe lábakon állt. Amikor Brunner úr fényképezni készült, elbújt a fekete lepel alatt. Egyet kattintott, és kivette a filmet. 1915. április 15-én születtem Nyékvárkonyon [Nyékvárkony 1940-ben jött létre Csallóköznék és Várkony egyesítésével, és ekkor Komárom vm.-hez tartozott. Korábban a két község Pozsony vm.-hez tartozott. -- A szerk.]. Nyolc éven keresztül a nyékvárkonyi katolikus elemi iskolába jártam. Többen is voltunk zsidók az iskolában. A Spinner gyerekek is oda jártak, de

később, azt hiszem, Pozsonyban tanultak, és én maradtam az egyetlen zsidó gyerek az iskolában. Ennek ellenére sosem éreztem ellenszenvet az osztálytársaim részéről. Egyáltalán nem számított, kinek milyen vallása van, nagyon jó haverokat szereztem. Egyszer vagy kétszer hetente egy katolikus pap tartott az osztályban hittanórát. A katolikus hittan természetesen nem volt kötelező zsidók számára. Szabadon dönthettem, ott maradok-e az órán. A falusi zsidó gyerekek Pozsonyban vagy Dunaszerdahelyen tanultak meg héberül imádkozni. Apám hetente egyszer elkísért egy dunaszerdahelyi szegény zsidóhoz, aki a héber imádságot és a zsidó történelmet tanította nekem. Órabért fizetett neki. Nem nagyon szerettem tanulni, gyakran gondoltam, bár dőlt volna össze az iskola. Délelőtt iskolába jártam, délután meg a libáinkat őriztem. Minden nap kihajtottam őket egy közös legelőre. A többi haver is kijárt oda, labdáztunk meg futballt játszottunk. Egy libánk sem veszett el soha. Néha a birkákkal is kimentem. Amikor betöltöttem a tizenharmadik évet, a dunaszerdahelyi imaházban megtartottuk a bár micvát. Először hívtak fel a Tórához és először szólítottak zsidó nevemen -- Simon. El kellett olvasnom egy zsidó olvasmányt [Ilyenkor a Tórából olvasnak föl egy részt a hetiszakaszból. -- A szerk.], majd imádkoztunk. Otthon egy kis ünnepélyt rendeztek a szüleim. Ünnepi vacsorához ültünk a nagyszüleimmel és az unokatestvéreimmel együtt. Sajnos már nem emlékszem, kitől kaptam ajándékot. A bár micvám óta jeles ünnepeken rendszeresen felszólítanak a Tórához, ez megtiszteltetés számomra. Az elemi iskola után három évig inasiskolába jártam Dunaszerdahelyen. Az iskola épülete a Juda Aszád téren állt a zsidó templom mellett. Zsidók és keresztények is látogatták, ott tanultak ki eladónak, péknek, asztalosnak, borbélynak... Az inaskiskolában sem találkoztam az antiszemitizmus megnyilvánulásaival. Senki sem csúfolt zsidónak vagy hasonló. Nem voltam valami nagy iskolabarát, nem mondhatnám, hogy lett volna kedvenc tantárgyam. Az osztálytársaimmal folyton valami huncutságon járt az eszünk. Egyszer a suszter tábláját kicseréltük a bábaasszonyéval. Máskor meg a temetkezési vállalat reklámtábláját csentük el, és nekitámasztottuk egy családi ház bejárati ajtajának. Amikor az illető kinyitotta az ajtót, a tábla bedőlt. Jót mulattunk rajta. Nagyon rendes tanáraink voltak, egyik sem volt zsidó. Egy fiatal, stramm tanárt kedveltem a legjobban, akinek a nevére sajnos nem emlékszem. Különböző kereskedelmi szaktantárgyakat tanított, és olyan magas volt, hogy alig fért be az ajtón. Jóképű ember volt, és gyakran viccelődött. Amikor Dunaszerdahelyen tanultam, albérletben laktam az egyik barátommal, közel az iskolához. A kis szobába alig fért be a két ágy. Az inasiskolában rengeteg havert szereztem, zsidót, keresztényt, volt köztünk egy cigány gyerek is. Nekünk nem számított a vallás. Az osztálytársaim többnyire egyszerű falusi fiúk voltak. Mindannyian inaskodtunk valamilyen boltban. Este nyolc órakor bezártuk az üzletet, és mentünk csavarogni a városba. Éjjel a pékségbe szoktunk betérni friss kiflire, zsemlére. Cukrászdában meg kávéházban is össze-összejöttünk. Jó sorunk volt, mert általában mindegyik helyen inaskodott valamelyik iskolatársunk. Szombaton zárva voltak az üzletek, így otthon, Nyékvárkonyon tölthettem a hétvégét. Szabadidőben azért elsétáltam a haverokkal Dunaszerdahelyre a lányokhoz. A nyári szünet alatt apám földjein és a gazdaságunkban dolgoztam. Nem volt nyaralás. Akkor nem úgy éltünk, mint a mostani fiatalok, akik hol itt alusznak, hol ott alusznak. Apai nagyanyámat [Feldmár Józsefné] fél évente kétszer látogattuk meg, leginkább köznapon. Nyékvárkony körülbelül tizenkét kilométerre esett Vámosfalutól, ahol a nagymama lakott. A második világháború előtt gyalog, kerékpárral vagy lovas kocsival közlekedtünk, így a tizenkét kilométer is nagy távolságnak számított. Három évig egy dunaszerdahelyi divatáruboltban inaskodtam a Főutcán. A tulajdonosok, Baumel Salamon és Rosenbaum Miklós szintén zsidók voltak. Nagyon kevés keresztény üzlet nyílt a Főutcán, emlékszem, az egyiknek Kovács úr volt a tulajdonosa. A keresztény kereskedők jól kijöttek a zsidókkal. Később jobb ajánlatot kaptam, és elmentem segédnek egy nagymegyeri

méteráruüzletbe. Magasabb fizetést kaptam. Ott is zsidó volt a főnököm, de már nem emlékszem a nevére. A második világháború alatt a zsidó üzleteket bezárták. A zsidóellenes rendeletek szerint zsidó ember nem foglalkozhatott kereskedelemmel [lásd: zsidótörvények Magyarországon; Dunaszerdahely és Nagymegyer ugyanis az első bécsi döntést követően, 1938 novemberétől átmenetileg ismét Magyarországhoz tartozott. -- A szerk.].